

BOLALARDA O'TKIR ZOTILJAM (PNEVMONIYA): KLINIK XUSUSIYATLARI, MIKROBIOLOGIK VA PATOGENETIK JIHATLARI, VA DAVOLASH USULLARI

Jalilov Asliddin Xolmatovich

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Bolalar Kasalliklari Propedevtikasi Kafedrasida

Anotatsiya: O'tkir zotiljam (pnevmoniya) bolalar orasida keng tarqalgan respirator kasalliklardan biridir. Bu kasallikning rivojlanishiga ko'plab omillar, jumladan viruslar, bakteriyalar, grib va boshqa mikroorganizmlar sabab bo'ladi. Pnevmoniya, bolalarning salomatligi uchun jiddiy xavf tug'dirishi mumkin, ayniqsa yosh bolalar, imuniteti sust bo'lgan bolalar va boshqa sog'liq muammolari mavjud bo'lgan bemorlarda. Ushbu maqolada bolalarda o'tkir zotiljamning klinik xususiyatlari, mikrobiologik va patogenetik jihatlari, shuningdek, davolash usullari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: O'tkir zotiljam, (38-40°C), ayniqsa, Bosh og'rig'i, behushlik, bosh aylanishi.

O'tkir zotiljamning klinik xususiyatlari, Belgi va simptomlar

Bolalarda o'tkir zotiljamning klinik belgilari keng doiraga ega bo'lib, yoshga, kasallikning etiologik faktori va umumiy sog'liq holatiga bog'liq. Kasallikning asosiy simptomlari quyidagilar:

- **Isitma:** O'tkir zotiljamda isitma ko'pincha yuqori bo'ladi (38-40°C), ayniqsa bakterial etioji bo'lsa.
- **Quruq yoqimli yo'tal yoki samarali yo'tal:** Quruq yoki yengil ajralgan balg'am bilan yo'talning paydo bo'lishi.
- **Dovdirash va nafas qisishi:** Bolalar nafas olishda qiyinchilikni boshdan kechirishi mumkin, bu esa tez-tez nafas qisishi va tez yurishga olib keladi.
- **O'pka va ko'krak qafasidagi og'riqlar:** Bolalar o'pka hujayralarida og'riqni his qilishlari mumkin.
- **Nafas olishning tezlashishi:** Kasallikni og'irlashtirgan bolalarda tez nafas olish va uning yuzaga kelgan holatlari kuzatiladi.
- **O'zgarishlar:** Bosh og'rig'i, behushlik, bosh aylanishi, yurak urishining tezlashishi va charchoq kuzatiladi.

Bolalarda o'tkir zotiljamning yoshga bog'liq xususiyatlari

- **Yangi tug'ilgan chaqaloqlar:** Ushbu yoshdagi bolalarda zotiljam belgilari ko'pincha noaniq bo'lishi mumkin. Odatda, ularning nafas olish qiyinchiliklari,

salbiy holatlar (beshta yoki bir nechta nafas qisishi) va shilimshiq balg'amning ortishi kuzatiladi.

- **Yosh bolalar:** O'tkir zotiljamning simptomlari aniqroq bo'ladi. Quruq yoki samarali yo'tal, isitma, nafas qisishi va ko'krak qafasidagi og'riq ko'proq namoyon bo'ladi.
- **Makro va katta yoshli bolalar:** Ushbu guruhda kasallik ko'proq klassik simptomlar bilan kechadi, ammo ularda ba'zi noxush holatlar ham bo'lishi mumkin.

O'tkir zotiljamning mikrobiologik va patogenetik jihatlarini

Etiologik omillar

O'tkir zotiljamning etiologiyasi juda xilma-xil bo'lib, u viruslar, bakteriyalar, qo'ziqorinlar va ba'zan parazitlar tomonidan keltirib chiqariladi. Viruslar va bakteriyalar eng keng tarqalgan sabablar hisoblanadi.

- **Viruslar:** Viruslar, ayniqsa, gripp virusi, respirator sincitiyal virus (RSV), adenoviruslar, koronaviruslar (masalan, SARS-CoV-2) va paragripp virusi bolalarda zotiljamning eng keng tarqalgan sabablaridan biridir.
- **Bakteriyalar:** Pnevmonokokklar (*Streptococcus pneumoniae*), *Haemophilus influenzae*, *Staphylococcus aureus* va *Streptococcus pyogenes* bolalarda bakterial zotiljamning asosiy sabablaridir.
- **Qo'ziqorinlar:** Kamroq uchraydigan sabablar bo'lib, odatda imuniteti susaygan bolalarda rivojlanadi (masalan, *Candida spp.* yoki *Aspergillus spp.*).
- **Parazitlar:** Ba'zi hollarda parazitlar ham (masalan, *Toxoplasma gondii*) zotiljamga sabab bo'lishi mumkin.

Patogenezi

Zotiljamda patogenezi asosiy mexanizmi infeksiyalangan mikroorganizmlar o'pka to'qimalariga kirib, ularni yallig'lantirishi, shikastlantirishi va yiringli yoki seroz fluidning to'planishiga olib kelishidir. O'pkaning alveol va bronxial tizimining o'zgarishi nafas olish funksiyasining yomonlashishiga olib keladi.

Patogen mikroorganizmlar nafas olish yo'llari orqali organizmga kirib, o'pka to'qimalariga joylashadi. Bakterial zotiljamda ko'pincha ko'p sonli yiringli sekretsionlar, infeksiyalangan to'qimalarda iltihab va shish kuzatiladi. Virusli zotiljamda esa yengil yallig'lanish va o'pka to'qimasining shikastlanishi ko'zga tashlanadi.

Davolash usullari, Diagnostika

Bolalarda o'tkir zotiljamni aniqlash uchun quyidagi diagnostik tadbirlar o'tkaziladi:

- **Anamnez va klinik tekshiruv:** Kasallik alomatlari, tarix va simptomlar to'liq o'rganiladi.
- **Laboratoriya tekshiruvlari:**
 - Qon tahlili (leukositoz va yallig'lanish belgilari).

- Balg'amni tahlil qilish va mikrobiologik madaniyat.
- Viruslar yoki bakteriyalarni aniqlash uchun PCR testi.
- **Rentgenografiya:** O'pkaning rentgen tekshiruvi yordamida yallig'lanish yoki infeksiya natijasida yuzaga kelgan o'zgarishlar aniqlanadi.

Davolash

- **Virusli zotiljamda:** Virusli pneumonia ko'pincha simptomatik davolash bilan boshqariladi. Odatda, antiviral preparatlar (masalan, oseltamivir gripp virusi uchun) va simptomatik davo (antipiretiklar, analjeziklar) qo'llaniladi.
- **Bakterial zotiljamda:** Antibiotiklar asosiy davolash usuli hisoblanadi. Streptococcus pneumoniae kabi bakteriyalarga qarshi penitsillin yoki boshqa antibiotiklar tayinlanadi.
- **Qo'ziqorinli zotiljamda:** Qo'ziqorinli pnevmoniyani davolashda antifungal preparatlar (masalan, flukonazol) qo'llaniladi.
- **Nafas olishni qo'llab-quvvatlash:** O'pka ventilyatsiyasi yoki kislorod terapiyasi og'ir holatdagi bolalarda zarur bo'lishi mumkin.

Profilaktika

- **Immunizatsiya:** Pnevmonokokk, gripp va boshqa respirator viruslar uchun emlash bolalarni og'ir pneumonia rivojlanishidan himoya qiladi.
- **Gigiena va sanitariya:** Kasalliklarning oldini olish uchun toza havo va gigiena qoidalariga rioya qilish muhimdir.

Xulosa: Bolalarda o'tkir zotiljam keng tarqalgan va jiddiy kasallik bo'lib, uning belgilari, mikrobiologik jihatlari va davolash usullari har xil bo'lishi mumkin. Kasallikni tez va to'g'ri aniqlash, samarali davolash va profilaktik choralar bolalar salomatligini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ota-onalar va tibbiyot xodimlari bolalar orasida o'pkali kasalliklarning oldini olish va davolashda faollik ko'rsatishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. КОРРЕКЦИЯ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ ПРИ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ У ДЕТЕЙ //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 56-64.
2. Jalilov A. X., Achilova F. A., Islamov N. H. SEVORAN FOR THE TREATMENT OF PAPULOUS SQUAMOUS DERMATOSES //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 194-199.
3. Achilova F. A., Jalilov A. X., Islamov N. H. PYODERMA ASSOCIATED WITH ALLERGODERMATOSIS, ASSESSMENT OF THE QUALITY OF THERAPY //GOLDEN BRAIN. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 93-100.
4. Islamov N. H. et al. ENURESIS AND ITS COMPLICATIONS //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 229-235.

5. Islamov N. H., Achilova F. A., Jalilov A. X. TESTIK TORSIONINI DAVOLASHNING SAMARALI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 14 SPECIAL. – С. 319-323.
6. Холматович Ж. А. СОСТОЯНИЕ ПЕРИФЕРИЧЕСКОГО ЭРИТРОНА В КЛИНИКЕ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ НА ФОНЕ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ. – 2023.
7. Эрметов А. Т. и др. Результаты эмболизации маточных артерий у больных с миомой матки, осложненных кровотечением //Вестник экстренной медицины. – 2018. – №. 2. – С. 9-11.
8. Жалилов А. Х., Шарипов С. Ш. ИССЛЕДОВАНИЕ НОВЫХ ВИДОВ КАТАЛИЗАТОРОВ ДЛЯ СИНТЕЗА АЦЕТОНА //Вестник науки. – 2020. – Т. 2. – №. 10 (31). – С. 72-77.
9. Шакаров Ф. и др. Бронхообструктивный синдром у детей //Журнал вестник врача. – 2011. – Т. 1. – №. 1. – С. 177-183.
10. Smiyan O. et al. MODERN VIEW FROM UKRAINE ON ETIOLOGY, PATHOGENESIS AND CLINICAL-DIAGNOSTIC ASPECTS OF COMMUNITY-ACQUIRED PNEUMONIA IN CHILDREN //Eastern Ukrainian Medical Journal. – 2023. – Т. 11. – №. 4. – С. 360-374.
11. Хайдарова, С. Х., Жалилов, А. Х., Ачилова, Ф. А., & Джалолов, Д. А. (2021). Оценка иммунного статуса и показателей биомаркеров воспаления у детей с внебольничной пневмонией. *Доктор ахборотномаси. Самарканд*.
12. Жалилов А. Х. Состояние периферического эритрона в клинике острой пневмонии на фоне железодефицитной анемии //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – Т. 36. – С. 160-167.
13. Islamov N. H. et al. Ultrasound Picture of the Case of Liver Echinococcosis //Academicia Globe. – 2021. – Т. 2. – №. 05. – С. 98-103.
14. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. СОСТОЯНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МОРФОСТРУКТУРЫ ЭРИТРОЦИТАРНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ ПРИ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 94-107.
15. Жалилов А., Ачилова Ф., Хайдарова С. Показатели периферического эритрона при железодефицитной анемии у детей //Журнал гепатогастроэнтерологических исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 109-114.
16. Hikmatovich I. N., Holmatovich J. A., Axtamovna A. F. O'SMIRLARDAGI VULGAR ACNE KASSALIGINI KOMPLEKS DAVOLASHNI ISHLAB CHIQLASH VA SAMARADORLIKNI ANIQLASH //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI. – 2022. – С. 323-326.

17. Kh J. A., Sh M. U., Achilova F. A. The state of the erythron system in acute pneumonia in children. – 2022.
18. Nizomiddinovich T. F. et al. EXPERIMENTAL MYOCARDIAL INFARCTION LDH BILAN CORRECTION OF NATHIJALARI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 6. – №. 1. – C. 63-68.
19. Nizomiddinovich T. F. et al. QON TOMIR KASALIKLARIDA ENOSNING O'RNI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 6. – №. 1. – C. 56-62.
20. Sh, Xushnazarov Z., L. Kenjayeva, and F. N. Toshboyev. "PIRRILO [2, 3-D] PIRIMIDINLARNING BIOLOGIK FAOLLIGI." *TADQIQOTLAR. UZ* 39.5 (2024): 30-35.
21. Sh X. Z., Toshboyev F. N., Izatullayev S. A. PIRIMIDIN HALQASI ISHTIROKIDA SINTEZ VA PIRIMIDINNING BIOLOGIK FAOLLIGI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – T. 38. – №. 5. – C. 28-34.
22. Toshboyev F. N., Tashanov O. S., Izatullayev S. A. Oziqa tarkibidagi spirtlarni oksidlanish jarayonini matematik modilashtirish orqali xisoblash //golden brain. – 2023. – T. 1. – №. 28. – C. 117-120.
23. Toshboyev F. N., Iskandar o'g'li M. S., Fayzullo o'g'li S. S. XITAZAN VA SUT ZARDOBI BILAN OZIQLANTIRILGAN BROYLAR JO'JALARINING BOKIMYOVIY KO'RSATKICHLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – C. 78-80.
24. Toshboyev F. N. et al. SELECTIVITY OF YKS CATALYZATION IN THE SYNTHESIS OF VINYL ACETATE FROM ETHYLENE AND ACETIC ACID //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 31-35.
25. Nizomiddinovich T. F., Abdimannonovich I. S., Zoirovich A. J. Of organic substances by thin layer chromatographic method //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – C. 70-72.
26. Toshboyev F. N., Bobokulova S. A., Suyunova M. O. Synthesis of vinyl acetate from acetylene with the participation of a nanocatalyst and study of its kinetics //World of Scientific news in Science. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 11-18.
27. Тошбоев Ф. Н., Ахмадов Д. З., Эшанкулов З. А. Динамика нитрегергической системы при гиперхолестеринемии //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – C. 73-77.
28. Baykulov A. K., Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z. BIOCHEMICAL AND PHYSIOLOGICAL CHANGES IN PARASITE PARAMETERS IN THE HOST-

- PARASITE RELATIONSHIP //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 257-262.
29. Xudoyberdiyev I. I. et al. Etilen va sirka kislotadan vinilasetat olinishi jarayonining fizik-kimyoviy asoslari //Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 59-62.
30. Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z., Eshonqulov Z. A. ETHYLENE OXYACETYLATION REACTION KINETICS LEARN //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 253-256.
31. Тошбоев Ф. Н., Анваров Т. О., Изатуллаев С. А. ОПРЕДЕЛЕНИЕ PH СРЕДЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ПОТЕНЦИОМЕТРИЧЕСКИМ МЕТОДОМ //World of Scientific news in Science. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 166-169.
32. Baxodirovich S. S., Nizomiddinovich T. F., Ergashboevna E. M. GAZ ARALASHMALARINI NAZORAT QILISHNING TERMOKATALITIK USULI //Journal of Universal Science Research. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 276-281.
33. Байкулов А. К., Муртазаева Н. К., Тошбоев Ф. Н. ДИНАМИКА ВЛИЯНИЯ ЛАКТАТДЕГИДРОГЕНАЗЫ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ ИНФАРКТЕ МИОКАРДА //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 3. – С. 244-251.